

Perhemuodon yhteys nuorten hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen

Erityistarkastelussa vuoroasuminen

ANTTI RISSANEN

Vuoroasuminen on yleistynyt lasten ja nuorten asuinmuotona. Miten vuoroasuvat nuoret eroavat ydinperheessä, vain toisen vanhemman kanssa ja uusperheessä asuvista nuorista riskikäyttäytymisen ja hyvinvoinnin mittareilla? Miten muut perhedynamiikkaa kuvaavat muuttujat selittävät asiaa? Artikkelitarkastelee asiaa määrällisen kyselyaineiston avulla.

Johdanto

Uudenlaisten perhemuotojen ja niiden asuinjärjestelyiden moninaistuminen ovat ajankohtainen aihepiiri sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa. Tutkimuksen avulla on pyritty selvittämään näiden muutosten vaikutuksia niin perheen lapsiin kuin aikuisiinkin. Keskustelu on viime vuosikymmeninä laajentunut perinteisten lapsiperhemallien ulkopuolelle; nykyään otetaan yhä useammin huomioon myös uusperheet, vuoroasuvat perheet ja samaa sukupuolta olevien vanhempien perheet (Breivik & Olweus 2006a; Rosenfeld 2010; Bjarnason & al. 2012).

Lapsiperheiden asuinjärjestelyjen muutosten taustalla on useimmiten vanhempien ero. Tilastokeskuksen perhetilaston mukaan suomalaisista lapsiperheistä noin 29 prosenttia on joko yhden huoltajan perheitä tai uusperheitä, joissa kaikki lapset eivät ole parin yhteisiä. Kaksikymmentä vuotta aiemmin näiden perhetyyppien osuus oli 22 prosenttia. (Okkonen 2014.) Tämä kertoo, että toisesta vanhemmastaan erossa asuvien lasten määrä on merkittävä. Lapsen näkökulmasta vanhempien eroon liittyy riski suhteen heikkenemisestä toiseen vanhempaan, mikä itsessään on yhteydessä lapsen riskiin sosiaalisen, taloudellisen ja inhimillisen pääoman heikkenemisestä (mm. Amato 2000; 2001).

Riskiä pienentää lapsesta erossa asuvan vanhemman aktiivinen osallistuminen lapsen elämään sekä hyvien välien säilyttäminen toiseen vanhempaan (Sarkadi & al. 2007; Ottosen 2014).

Ydinperheen ulkopuolisista asuinjärjestelyistä yleisin on perinteisesti ollut sellainen, jossa lapsi tai lapset asuvat pääsääntöisesti äidin kanssa. Vaikka tänä päivänä ylivoimainen enemmistö vanhemmista päätyy eron jälkeen yhteishuoltajuuteen, asuinsopimuksista 82 prosentissa sovietaan lapsen asumisesta äidin luona (Forss & Säkkinen 2014). Viime vuosina on kuitenkin yleistynyt järjestely, jossa lapsi asuu yhtä tai lähes yhtä paljon kummankin vanhemman luona. Tällaista ratkaisua kutsutaan vuoroasumiseksi. Suomessa vuoroasumisen tutkiminen on jäänyt suhteellisen vähälle huomiolle. Muutaman tehdyn tutkimuksen mukaan vuoroasuvat vanhemmat ja lapset ovat yleisesti tyytyväisiä ratkaisuun, eikä vuoroasuminen näyttäydä ainakaan negatiivisemmassa valossa muihin eroasumisjärjestelyihin verrattaessa (Panttila 2005; Linnavuori 2007; Kiiski 2011). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää tilastollisin menetelmin, miten ydinperheessä asuvat, vuoroasuvat, vain toisen vanhemman kanssa asuvat ja uusperheessä asuvat nuoret eroavat toisistaan tiettyjen hyvinvoinnin ja riskikäyttäytymisen indikaattorien suhteen.

Vuoroasuminen tutkimuksen kohteena

Vuoroasuminen ei suoraan tarkoita sitä, että lapsi tai nuori viettää tasan yhtä paljon aikaa kummankin vanhemman luona. Vuoroasumisen mittarina on ennemminkin pidetty sitä, että lapsi viettää kummankin vanhemman luona suunnilleen yhtä paljon öitä. Toisin sanoen se eroaa oleellisesti perinteisestä käytännöstä, jossa etävanhempi tapaa lastaan suurimmaksi osaksi viikonloppuisin. Vuoroasumisen etuna (ja edellytyksenä) on erityisesti nähty, että eron jälkeen kumpikin vanhempi on edelleen aktiivisesti mukana lapsen arjessa. Mari Brobergin ja Mia Hakovirran (2005) tutkimuksen mukaan eroperheiden lasten parissa on suhteellisen yleistä, että tapaamiset etävanhemman kanssa ovat harvassa tai ajan myötä ne saattavat loppua kokonaan. Monet eroperheitä käsitelleet tutkimukset ovat korostaneet, että jatkuva yhteys molempiin vanhempiin on hyödyllistä lapsen hyvinvoinnille (Bauserman 2002; Amato 2005; Amato & al. 2009) ja että öiden viettäminen kummankin vanhemman luona on tärkeämpää kuin vain päiväsaikaan rajoittuva tapaaminen (Cashmore & al. 2008; Vanassche & al. 2013).

Monien kansainvälisten tutkimusten mukaan vuoroasuvien ja muiden erossa asuvien vanhempien välillä on eroja. On muun muassa osoitettu, että vuoroasuvat vanhemmat ovat keskimääräistä sovittelevampia. Heillä on myös keskimääräistä korkeampi sosioekonominen asema, mikä yleisesti korreloi hyvinvoinnin kanssa. (Breivik & Olweus 2006a; Spruijt & Duindam 2010; Bakker & Mulder 2013; Vanassche & al. 2013; Sodermans & al. 2014; Wadsby & al. 2014.) Vuoroasuvien vanhempien kodit ovat myös usein lähempänä toisiaan kuin muilla erovanhemmillä (Bakker & Mulder 2013). Toisaalta asiasta on saatu myös poikkeavia tuloksia, joiden mukaan vuoroasuvat vanhemmat eivät erottuisi muista vanhemmista paremman sosioekonominen aseman tai yhteistyökykyjensä kautta (Juby & al. 2005; SCB 2009; Nielsen 2013).

Vuoroasumisjärjestely on saanut osakseen kritiikkiä siitä, että jatkuva liikkuminen kahden kodin välillä lisää stressiä erityisesti pienillä lapsilla ja lapsi voi tuntea itsensä juurettomaksi, mikäli hänellä ei ole yhtä pysyvää kotia. Vuoroasumisen motiiveja on kritisoitu vanhempikeskeiseksi; asuinratkaisusta päätetään ensisijassa vanhempien toiveiden mukaan ilman, että asiaa katsottaisiin riittävästi lapsen näkökulmasta (Felhberg

& al. 2011). Vuoroasumisen on myös nähty vaikuttavan negatiivisesti lapsen hyvinvointiin erityisesti silloin, kun vanhempien välit ovat huonot (McIntosh & Chisholm 2008 Trinder 2010; Harris-Short 2011).

Kansainvälisissä vuoroasumiseen keskittyneissä tutkimuksissa on muun muassa selvitetty, miten vuoroasuvat lapset eroavat muiden perhemuotojen lapsista päihdeiden käytön, koulumenestyksen, masennuksen sekä erilaisten hyvinvointia mittaavien kokonaisindikaattorien saralla (Breivik & Olweus 2006a; Jablonska & Lindberg 2007; Bjarnason & al. 2012; Carlsund & al. 2012; Bergström & al. 2013; Vanassche & al. 2013; 2014). Vastavanlaisiin kysymyksiin ei kotimaisessa tutkimuksessa ole juurikaan paneuduttu. Tarvetta on erityisesti väestötason satunnaistoksiin perustuvalle tiedolle siitä, miten lapsen hyvinvointiin vaikuttavat erilaiset riskitekijät vertautuvat vuoroasumisen ja muiden perhemuotojen välillä. Samoin tarvitaan tietoa siitä, eroaako lasten riskikäyttäytymisen perhemuotojen välillä ja onko perhemuoto itsessään yhteydessä lasten ja nuorten ja hyvinvointiin vai onko taustalla muita perhedynamiikkaan liittyviä sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä.

Lapsiperheiden asumismuodot haasteenä tilastoinnille

Tilastokeskuksen määrittelyn mukaan perheen muodostavat avio- tai avoliitossa asuvat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Lapsiperheeseen kuuluu sen sijaan vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi. (SVT 2015.) Perheiden moninaisuus tuottaa vaikeuksia perheisiin liittyvälle tilastoinnille (ks. Okkonen 2014). Lapsiperheisiin liittyvä tilastointi perustuu pääsääntöisesti siihen, mihin lapsi on kirjattu asumaan väestörekisterissä. Tämä saattaa kuitenkin usein poiketa siitä, missä lapsen on erillisellä sopimuksella sovittu asuvan. Tilastoissa ei myöskään huomioida järjestelyjä, joista sovitaan vain suullisesti vanhempien välillä. (Ks. Sarasoja & Rantala 2015, 39–40.)

Suomessa vuoroasumisella ei ole virallista asemaa, vaan se on eräänlainen vanhempien keskenään sopima järjestely. Vuoroasumistilanteessa toinen vanhemmista on edelleen virallisesti lähivanhempi ja toinen etävanhempi. Lapsella ei myös-

kään voi olla kuin yksi virallinen osoite. Asuinpaikan kirjaamiseen ei ole annettu erillistä ohjetta, vaan vanhemmat voivat päättää asiasta keskenään. Tämän vuoksi kattavia tilastoja vuoroasuvista perheistä ja lapsista ei ole. Käytännössä ainoa keino saada tilastollista tietoa vuoroasumisesta on tarkastella kuntien sosiaalitoimien vahvistamia asumis- ja tapaamissopimuksia. Vuoroasuminen ei kuitenkaan muodosta omaa sopimustyyppiään, vaan sen kirjaaminen perustuu vanhempien vapaaehtoiseen ilmoitukseen. Vuonna 2011 näitä sopimuksia vahvistettiin noin 2 000, vuonna 2012 noin 2 400 ja vuonna 2013 noin 2 200 (Sarasoja & Rantala 2015). Tämän luvun ulkopuolelle jäävät kaikki ne vanhemmat, jotka sopivat lasten asumisesta ja tapaamisesta ilman viranomaisen kanssa asiointia.

Toisin kuin Suomessa, muun muassa Ruotsissa ja Belgiassa vuoroasuminen on laissa virallisesti tunnustettu. Kummassakin maassa tuomioistuin voi vanhempien eron jälkeen toimeenpanna vuoroasumisen, vaikka toinen vanhempi sitä vastustaisi. Vuoroasumisen yleistymisen on ollut merkittävää erityisesti Ruotsissa, jossa sen osuus eron jälkeisenä lasten asuinjärjestelynä on noussut 30 vuodessa yhdestä prosentista vajaaseen 40 prosenttiin (SCB 2014). Vuoroasumisen suosio on kasvanut voimakkaasti myös Belgiassa ja Hollannissa (Vanassche & al. 2013; Spruijt & Duindam 2010). Suomesta poiketen Ruotsissa kummallakin vanhemmalla on myös itsenäinen oikeus elatustukeen ja sen hakemiseen; vuoroasumistilanteessa elatustuki ei siis ole kytketty lapsen asumis- tai kirjaamispaikkaan vaan vanhemman vähävaraisuuteen (Sarasoja & Rantala 2015, 24–25). Lisäksi Ruotsissa vanhempien on mahdollista jakaa lapsilisiä keskenään huolimatta parisuhdestatuksesta. Ruotsissa lapsella ei kuitenkaan voi vuoroasumistilanteessa olla kahda virallista osoitetta. Nykyään vuoroasuminen on Ruotsissa yleisin lasten asuinjärjestely vanhempien eron jälkeen. (SCB 2014, 22.)¹

Tutkimuksen tavoitteet ja hypoteesit

Tässä tutkimuksessa asumismuotojen välisiä eroja hyvinvoinnissa ja riskikäyttäytymistä tarkastel-

¹ Statistiska centralbyrån (SCB) erottelee tilastoissaan ainoastaan äidinlisän kanssa asuvat ja suurimmaksi osan ajastaan äidinlisän kanssa asuvat. Vuonna 2013 ydinperheen ulkopuolisista ruotsalaislapsista 29 % asui vain äidin luona ja 23 % suurimman osan ajastaan äidin luona. Vuoroasuvien lasten osuus oli 36 %.

laan nuoren humalajuomisen, huumeidenkäytön, koulumenestyksen, oppimisvaikeuksien ja univaikeuksien suhteen. Nuorena aloitetun päihteiden käytön on nähty ennustavan muun muassa mielenterveysongelmia ja kasvanutta syrjäytymisvaaraa sekä alentavan riskinottokyvyn (Pitkänen 1999; von der Pahlen & al. 2013). Heikko koulumenestys ja oppimisvaikeudet ovat tutkimusten mukaan yhteydessä koulutuksen keskeytykseen sekä aikuisiän keskimääräistä matalampaan sosioekonomiseen asemaan (Savolainen 2001; Alatuja 2013). Univaikeuksien on puolestaan osoitettu vaikuttavan negatiivisesti sekä nuoren oppimiskykyihin että mielenterveyteen (Dahl & Lewin 2002). Lisäksi kansainvälisissä tutkimuksissa nyt tarkasteltujen tekijöiden ja nuoren asumismuodon välillä on havaittu yhteys siten, että ydinperhe näyttäytyy suojaavana tekijänä (Amato 2005; Breivik & Olweus 2006a; Breivik & Olweus 2006b; Jablonska & Lindberg 2007; Vanassche & al. 2014; Bergström & al. 2015).

Aikaisempaan tutkimukseen pohjautuen tämän tutkimuksen hypoteesit ovat seuraavat:

- 1) Eri perhemuodoissa asuvat nuoret eroavat toisistaan mitatuilla hyvinvoinnin ja riskikäyttäytymisen osa-alueilla (päihteiden käyttö, koulumenestys, oppimisvaikeudet ja univaikeudet) niin, että ydinperheessä asuvilla nuorilla hyvinvointi on korkein ja riskikäyttäytymisen matalin (mm. Luoma & al. 1999; Kerr & Beaujot 2001; Amato 2001; Amato & al. 2009).
- 2) Vuoroasuvien nuorten hyvinvointi on vähintään yhtä korkea tai parempi kuin muilla ydinperheen ulkopuolisissa perhemuodoissa asuvilla nuorilla (Jablonska & Lindberg 2007; Bjarnason & al. 2012; Bergström & al. 2014; Turunen 2015; Bergström & al. 2015).

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää asumismuodon lisäksi myös muiden perhedynamiikkaa kuvaavien muuttujien yhteyttä nuorten hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen. Tarkasteltavina muuttujina ovat *perheen taloudellinen tilanne, vanhempien tietoisuus nuoren tekemisistä* sekä *vanhempien humalajuominen*. Näiden tekijöiden on aiemmissa tutkimuksissa osoitettu olevan yhteydessä nuoren hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen (Paananen & al. 2012; Cookson 1999; Fletcher & al. 2004; Takala & Ilva 2012).

Aineisto ja menetelmät

Aineistona tutkimuksessa on Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin helmi-huhtikuussa 2012 keräämä Nuorisorikollisuuskysely 2012, jossa osallisina ovat koko maan suomenkielisten peruskoulujen yhdeksäsluokkalaisten. Otokset ikäryhmästä muodostettiin siten, että arvontayksikkönä oli koulu. Otosta muodostettaessa varmistettiin eri kuntatyyppien riittävä edustus. Samoin otannassa on huomioitu koulujen koko (*probability proportional to size* -otanta). Aineisto perustuu ainoastaan nuorten omiin anonyymeihin vastauksiin ja käsityksiin hyvinvoinnistaan ja perheestään. Kyseessä on vakiintunut tiedonkeruumenetelmä, jota pidetään tutkimuksen perusteella yleisesti luotettavana (Kivivuori 2005). Kyselyyn vastasi 4 855 yhdeksäsluokkalaista, ja vastausprosentti oli 80. Tutkimuksessa esitetyt tiedot on laskettu painotetusta aineistosta. Painotus huomioi sekä otanta-asetelman että vastauskadon (aineistosta tarkemmin ks. Salmi 2012). Lopullinen aineisto painotus huomioituna koostui 4 574 vastauksesta. Analyysissa kontrolloitiin vastaajan sukupuoli.

Kyselyssä nuorilta tiedusteltiin, keiden kanssa he pääosan ajastaan asuivat. Vastausvaihtoehtoja oli seitsemän, joista kuusi päätyi analysoitaviksi: 1) äidin ja isän kanssa, 2) osan aikaa äidin ja osan aikaa isän kanssa, 3) vain äidin kanssa, 4) vain isän kanssa, 5) äidin ja hänen kumppaninsa/isäpuolen kanssa ja 6) isän ja hänen kumppaninsa/äiti-puolen kanssa. Ne nuoret, jotka vastasivat jonkun muun vaihtoehdon (mm. sijaisperheessä) rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle. Analyysissa perheuo-tomuuttajat muodostuivat neljästä eri kategorias-ta: 1) ydinperhe eli äidin ja isän kanssa asuvat, 2) vuoroasuvat eli ne, jotka vastasivat asuvansa osan aikaa äidin luona ja osan aikaa isän luona, 3) yh-den vanhemman kanssa asuvat eli pääsääntöisesti vain toisen biologisen vanhemman kanssa asuvat sekä 4) uusperhe eli vanhemman ja isä-/äitipuolen kanssa asuvat. Aineistossa ydinperheessä asuvia oli 67,6 prosenttia, vuoroasuvia 10,3 prosenttia, vain toisen vanhemman kanssa asuvia 11,7 prosenttia ja uusperheessä asuvia 10,4 prosenttia. Muuttuji-en jakaumat on esitetty taulukossa 2.

Analyysissa hyvinvointia ja riskikäyttäytymistä mittaavat muuttujat ovat dikotomisina. Nuorten humalajuomisesta kysyttiin, oliko nuori juonut itsensä vähintään kerran humalaan viimeisen vuoden aikana. Huumeiden käyttöä koskenut kysymys oli identtinen: oletko käyttänyt marihua-

Taulukko 1. Nuorten hyvinvointia ja riskikäyttäytymistä kuvaavien muuttujien jakaumat. Absoluuttiset määrät sekä prosenttiosuus.

	N	Osuus (%)
Ollut humalassa viimeisen 12 kk:n aikana	2 302	50,3
Käyttänyt tai kokeillut huumeita viimeisen 12 kk:n aikana	4 83	10,6
Koulumenestys alle keskiarvon	2 344	51,2
Oppimisvaikeuksia	1 452	31,7
Univaikeuksia vähintään kerran viikossa	1 034	22,6

naa tai muita huumeita viimeisen vuoden aikana? Koulumenestystä indikoi muuttuja, joka koostui viimeisimmän todistuksen äidinkielen, matematiikan ja englannin arvosanojen keskiarvosta. Analyysissa nuoret jaettiin kahteen ryhmään sen perusteella, oliko heidän arvosanojensa keskiarvo yli vai alle aineiston keskiarvon. Oppimisvaikeuksia mittaavassa muuttujassa yhdistettiin eriliset kysymykset siitä, onko nuori koskaan jäänyt luokalle tai ollut viimeisen vuoden aikana lukitai tukiopetuksessa? Alun perin viisiasteikollisesta univaikeuksia kuvaavasta muuttujasta (ei koskaan tai harvemmin kuin kerran kuussa, harvemmin kuin kerran viikossa, 1–2 yönä viikossa, 3–5 yönä viikossa, joka yö tai lähes joka yö) muodostettiin muuttuja selityksillä ”univaikeuksia harvemmin kuin kerran viikossa” tai ”univaikeuksia kerran viikossa tai useammin”.² Muuttujien jakaumat on esitetty taulukossa 1. Lisäksi muuttujien väliset korrelaatiot on esitetty liitetaulukossa 1 (ks. www.julkari.fi).

Nuorista noin puolet oli aineiston mukaan juonut itsensä vähintään kerran humalaan viimeisen vuoden aikana (taulukko 1). Huumeita oli samana ajanjaksona kokeillut tai käyttänyt noin joka kymmenes. Aineiston nuorten kouluarvosanojen keskiarvo oli 7,75, jonka alle jäi hieman yli puolet vastaajista. Oppimisvaikeuksia (ollut viimeisen vuoden aikana tukiopetuksessa tai jäänyt joskus luokalle) oli ollut noin kolmanneksella nuorista. Univaikeuksia kerran viikossa tai useammin oli ollut hieman yli viidenneksellä nuorista.

Asumismuodon lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan myös lapsen näkökulmasta 1) perheen ta-

² Alkuperäisen univaikeus-muuttujan Nuorisorikollisuuskyselyyn luonut lastenpsykiatrian professori Eeva Aronen.

loudellista tilannetta, 2) vanhempien tietoisuutta nuoren tekemisistä sekä 3) vanhempien humalajuomista (taulukko 2). Perheen taloudellista tilannetta verrattuna muihin mitattiin kysymällä nuorelta, näkeekö hän perheensä taloudellisen tilanteen paljon huonompana, huonompana, vähän huonompana, samana, vähän parempana, parempana vai paljon parempana. Koska kummassakin ääripäässä olevassa kategoriassa vastauksia oli vähän, lopullista analyysia varten muuttuja muutettiin viisiluokkaiseksi yhdistämällä paljon huonompana ja huonompana luokat (huonompi) sekä parempana ja paljon parempana luokat (parempi). Vanhempien tietoisuutta nuoren tekemisistä selvitettiin summamuuttujalla, johon yhdistettiin kyselylomakkeen perhe- ja kotiolot -patterin kuusi Likert 5 -asteikollista kysymystä (ei koskaan, harvoin, joskus, usein, aina). Kysymykset olivat seuraavat:

- Lähtiessäni illalla ulos kerron vanhemmilleni, mihin olen menossa.
- Lähtiessäni ulos vanhempani kysyvät, keiden kanssa vietän aikaa.
- Vanhempani tietävät, missä olen iltapäivisin koulun jälkeen.
- Vanhemmat seuraavat koulumenestystäni.
- Tulen hyvin toimeen vanhempieni kanssa.
- Vanhempani valvovat, että menen ajoissa nukkumaan.

Kysymysten reliabiliteetti oli Cronbachin alhalla mitattaessa 0,78. Muuttuja on analyysissa jaettu prosenttipisteisiin viiden luvun yhteenvedon³ mukaan (pienin, alakvartiili, mediaani, yläkvartaali, suurin) sen perusteella, kuinka tietoisia vanhemmat ovat nuoren tekemisistä. Luokat ovat nimetty seuraavasti: vähiten tietoisuutta (pienin), toiseksi vähiten tietoisuutta (alakvartiili), keskimääräisesti tietoisuutta (mediaani), toiseksi eniten tietoisuutta (yläkvartiili) ja eniten tietoisuutta (suurin). Vanhempien humalajuomisen indikaattorina oli kysymys siitä, kuinka usein on nähnyt vanhempiensa humalassa. Vastausvaihtoehdot olivat ”en koskaan”, ”harvoin”, ”joskus” ja ”usein”. Alustavissa tarkasteluissa kuvattujen muuttujien jakautumisessa perhemuotojen välillä löytyi eroja, jotka ovat esitetty liitetaulukossa 2 (ks. www.julkari.fi).

Tilastolliset analyysit tehtiin SPSS 22 -ohjelmal-

Taulukko 2. Nuorten vastausten jakautuminen selittävien muuttujien mukaan. Absoluuttiset määrät sekä prosenttiosuus (%).

Perhemuoto	N	%
ydinperhe	3 093	67,6
vuoroasuminen	470	10,3
yhden vanhemman kanssa	536	11,7
uusperhe	475	10,4
Perheen taloudellinen tilanne verrattuna muihin		
huonompi	233	5,1
vähän huonompi	698	15,3
sama	2 145	46,9
vähän parempi	865	18,9
parempi	634	13,9
Vanhempien tietoisuus nuoren tekemisistä		
vähiten tietoisuutta	588	12,8
toiseksi vähiten	797	17,4
keskellä	1 888	41,3
toiseksi eniten	956	20,9
eniten	345	7,6
Nähty vanhempiensa humalassa		
en koskaan	1 128	24,7
harvoin	1 368	29,9
joskus	1 365	29,8
usein	714	15,6
Sukupuoli		
tyttö	2 335	51
poika	2 239	49
Yhteensä	4 574	100

la. Yhteyksien tilastolliseen tarkasteluun käytettiin logistista regressioanalyysia, jonka tulokset esitetään vetosuhteina (*odds ratio*, *OR*) ja niiden 95 % luottamusväleinä.

Tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset

Tutkimuksen vahvuutena on suuri väestötason edustavuus, joka mahdollistaa tulosten luotettavuuden ja yleistettävyyden. Vaikka tutkimuksessa käytettyä aineistoa ei varsinaisesti ole suunniteltu tämän tapaiseen tutkimukseen, ovat sen tarjoamat nuorten hyvinvoinnin ja riskikäyttäytymisen mittarit yleisesti vastaavanlaisissa tutkimuksissa käytettyjä. Tulosten luotettavuutta lisää se, että tutkimuksessa on ollut mahdollista kontrolloi-

³ 10 %, 20 %, 40 %, 20 % ja 10 %.

da sellaisia merkittäviä tekijöitä, joiden on yleisesti nähty olevan yhteydessä nuoren hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen.

Tutkimuksen suurimpana rajoituksena voi pitää sen keskittymistä vain siihen, miten kyselyn tekohehkellä eri perhemuotojen nuoret erosivat toisistaan. Aineiston avulla ei voida päätellä sitä, kuinka kauan nuoren kohdalla nykyinen perhemuoto on ollut vallitseva. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin voi katsoa koostuvan kumulatiivisesti koko lapsuuden ajalta ja muun muassa Andrew Cherlinin ja kumppaneiden (1991) mukaan monet lasten vanhempien eron jälkeen kokemista ongelmista ovat olleet olemassa jo ennen varsinaista asuinolosuhteiden muutosta. Tästä syystä hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen liittyvien syiden paikallistaminen kyseessä olevalla aineistolla on haastavaa ja tehtyjen havaintojen tulkitsemisessa tietty ylitulkinnan vaara (Hao & Xie 2002). Tutkimusaiheen parissa onkin suuri kysyntä pitkittäisaineistoihin perustuvilla analyyseille, jotka mahdollistaisivat esimerkiksi vanhempien välisen suhteen tarkastelun ennen ja jälkeen eron. Samoin erityinen tarve on tiedolle siitä, kuinka pysyviä vuoroasumusratkaisut niitä toteuttavien vanhempien parissa ylipäänsä ovat.

Toinen rajoitus liittyy kyselylomakkeen kysymykseen nuoren asumismuodosta. Kyselyssä alkuperäisenä vastausvaihtoehtona olleen ”osan aikaa äidin kanssa ja osan aikaa isän kanssa” -luokan yleistettävyyttä vuoroasumiseksi voidaan osaltaan problematisoida. Lisäksi analyyseissä käytetyt ydinperheen ulkopuoliset vastausvaihtoehdot eivät ole suoraan toisiaan poissulkevia. Nuori, joka on vastannut asuvansa ”äitini (tai isäni) ja hänen kumppaninsa” kanssa voi todellisuudessa asua osan aikaa uusperheessä ja osan aikaa vain toisen vanhemman luona, jolloin hän myös voisi mahdollisesti vastata vuoroasuvansa. Samalla on olemassa mahdollisuus, että osa vastanneista nuorista on merkinnyt vuoroasumisen kuvaamaan asuinolosuhteitaan, vaikka todellisuudessa he asuisivat pääsääntöisesti vain toisen vanhemman luona ja tapaisivat toista vanhempaansa esimerkiksi vain viikonloppuisin. Tämän kategorian vastanneiden nuorten voi kuitenkin päätellä viettävän enemmän aikaa kummankin vanhempansa kanssa kuin niiden, jotka ovat vastanneet asuvansa vain toisen vanhemman kanssa tai uusperheessä. Yleistystä puoltaa myös An Katrien Södermansin ja kumppaneiden (2014, 133) havainto, jonka mukaan nuoren tuntemus kahdesta kodista vaatii taak-

seen enemmän kuin vain säännöllisen viikonloppukontaktin. Yleisesti ottaen lomakkeessa käytetyt kysymykset, joissa nuorta pyydetään arvioimaan niin perheen taloudellista tilannetta kuin vanhempien tietoisuutta nuoren tekemisistäänkin, perustuvat nuoren omille tulkinnolille. Saadut tiedot ovat siis enemmän suuntaa antavia, mikä on syytä huomioida tuloksia luettaessa.

Ydinperhe suojaava tekijä – suhteelliset erot perhemuotojen välillä pieniä

Regressiomallin (taulukko 3) tulokset tukevat pääpiirteiltään aiempaa asetettuja hypoteeseja. Ydinperheessä asuvilla nuorilla on korkeampi hyvinvointi ja pienempi riski riskikäyttäytymiseen kuin muissa perhemuodoissa asuvilla nuorilla. Uusperheiden riskitasot ovat tilastollisesti merkitseviä jokaisen selitettävän muuttujan osalta. Vain toisen vanhemman kanssa asuvilla ero ydinperheeseen on merkitsevä kaikkien muiden muuttujien paitsi univaikeuksien osalta. Vuoroasuvilla nuorilla riski (1,5 OR) ydinperheessä asuviin on merkitsevä ainoastaan huumeiden käyttöä tarkasteltaessa. Univaikeuksissa tulokset eivät aivan ylitä merkitsevyystasoa, mutta ne antavat viitteitä vuoroasuvien nuorten korkeammasta riskistä suhteessa ydinperheessä asuviin.

Kun vertailukategoriaksi vaihdettiin vuoroasuminen (taulukko 4), olivat erot tilastollisesti merkitseviä suhteessa ydinperheessä asuviin nuoriin ainoastaan huumeiden käytössä (0,7 OR). Vain toisen vanhemman kanssa asuvilla merkitsevyystaso ylittyi humalajuomisessa (1,3 OR) ja uusperheiden nuorilla humalajuomisessa (1,5 OR) ja koulumenestyksessä (1,5 OR). Oppimis- ja univaikeuksissa ei tullut esiin tilastollisesti merkitseviä eroja.

Voimakkaimmin nuorten riskikäyttäytymistä kasvattivat vanhempien vähäinen tietoisuus nuoren tekemisistä sekä vanhempien runsas humalajuominen (taulukko 3). Erityisen vahva yhteys näillä tekijöillä oli nuorten päihteiden käyttöön. Sen sijaan perheen taloudellisen tilanteen osalta tulokset olivat epäjohtomukaisempia; niillä nuorilla, jotka kokivat perheensä taloudellisen tilanteen keskimääräistä paremmaksi, riski humalajuomiseen ja huumeiden käyttöön oli korkeampi kuin muilla. Riski univaikeuksille oli taas sen suurempi, mitä heikommaksi nuori koki perheensä taloudellisen tilanteen. Koulumenestyksessä ja

Taulukko 3. Perheeseen liittyvien muuttujien yhteydet nuorten hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen. Vetosuhde (OR) ja 95 % luottamusväli. Vertailukategoria merkitty (ref).

Perhemuoto	Humalajuominen		Huumeet		Koulumenestys alle keskiarvon		Oppimis- vaikeudet		Univaikeudet	
	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI
ydinperhe (ref)	1,0		1,0		1,0		1,0		1,0	
vuoro- asuvat	1,2	0,98;1,48	1,5**	1,19;2,06	1,2	0,97;1,47	1,2	0,95;1,45	1,3	0,99;1,58
yhden van- hemman kanssa	1,6***	1,31;1,97	2,1***	1,59;2,77	1,4**	1,12;1,67	1,3**	1,10;1,64	1,1	0,93;1,45
uusperhe	1,9***	1,49;2,29	2,0***	1,49;2,63	1,8***	1,44;2,19	1,5***	1,21;1,83	1,4***	1,16;1,81
Perheen taloudellinen tilanne verrattuna muihin										
huonompi	0,8	0,60;1,08	1,0	0,66;1,55	1,2	0,92;1,67	1,1	0,85;1,51	1,9***	1,42;2,59
vähän huonompi	1,0	0,86;1,24	1,0	0,73;1,30	1,0	0,83;1,20	1,1	0,95;1,37	1,4**	1,12;1,68
sama (ref)	1,0		1,0		1,0		1,0		1,0	
vähän parempi	1,3**	1,13;1,58	1,3*	1,01;1,71	0,6***	0,54;0,75	0,7***	0,55;0,79	1,0	0,81;1,21
parempi	1,5***	1,21;1,77	1,7***	1,30;2,29	0,9	0,73;1,06	0,9	0,81;1,20	1,1	0,85;1,33
Vanhempien tietoisuus nuoren tekemisistä										
vähiten	5,8***	4,24;7,81	5,6***	3,21;9,81	2,9***	2,15;3,81	1,7***	1,28;2,27	3,0***	2,08;4,42
toiseksi vähiten	3,3***	2,53;4,35	3,1***	1,80;5,41	1,4**	1,12;1,84	1,1	0,81;1,39	2,9***	2,06;4,18
keskellä	2,4***	1,84;3,07	2,0*	1,18;3,51	1,1	0,89;1,42	0,9	0,73;1,21	2,1***	1,47;2,92
toiseksi eniten	1,6***	1,24;2,16	1,1	0,58;1,97	0,9	0,71;1,18	1,0	0,77;1,31	1,3	0,88;1,87
eniten (ref)	1,0									
Nähty vanhempiensa humalassa										
usein	3,5***	2,86;4,35	2,1***	1,51;2,92	1,6***	1,33;2,00	1,3*	1,08;1,64	1,5***	1,22;1,93
joskus	3,1***	2,58;3,67	1,8***	1,36;2,51	1,6***	1,31;1,84	1,3*	1,07;1,53	1,2*	1,01;1,52
harvoin	2,7***	2,23;3,16	1,5**	1,12;2,11	1,3**	1,07;1,49	1,3*	1,08;1,54	1,0	0,82;1,24
ei koskaan (ref)	1,0		1,0		1,0		1,0		1,0	
Sukupuoli										
tyttö (ref)	1,0		1,0		1,0		1,0		1,0	
poika	0,7***	0,65;0,84	1,3*	1,05;1,57	1,9***	1,69;2,16	0,8***	0,69;0,90	0,5***	0,45-0,60
Nagel- kerke r ²	0,167		0,11		0,11		0,041		0,089	

oppimisvaikeuksissa vain ne nuoret, jotka olivat vastanneet perheensä taloudellisen tilanteen olevan vähän parempi, erosivat vertailukategoriasta (taloudellinen tilanne *sama*) merkitsevästi.

Tulosten perusteella ydinperhe vaikuttaa olevan suojaava tekijä hyvinvoinnin ja riskikäyttämisen mittareita tarkasteltaessa. Ydinperheen ulkopuolella asuvista nuorista vuoroasuvien nuorten riskitasot ovat keskimääräisesti pienempiä kuin vain

toisen vanhemman kanssa ja uusperheessä asuvilla. Vaikka muut perheoloja kuvaavat taustamuuttujat selittävät osaltaan voimakkaasti nuorten hyvinvointia ja riskikäyttäytymistä, ne eivät kuitenkaan kokonaan poista perhemuodon yhteyttä. Yleisesti ottaen ydinperheen ulkopuolisten perhemuotojen itsenäiset riskitasot jäävät kuitenkin suhteellisen mataliksi, korkeimmillaankin vain noin kaksinkertaisiksi verrattuna ydinperheeseen. Vuoro-

Taulukko 4. Vetosuhde (OR) ja 95 % luottamusväli. Vertailukategoriana vuoroasuminen (ref), malli.

Perhemuoto	Humalajuominen		Huumeet		Koulumenestys alle keskiarvon		Oppimis- vaikeudet		Univaikeudet	
	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI
Vuoroasuvat (ref)	1,0		1,0		1,0		1,0		1,0	
ydinperhe	0,8	0,68;1,02	0,7**	0,49;0,89	0,8	0,68;1,02	0,9	0,69;1,05	0,8	0,63;1,01
yhden vanhemman kanssa	1,3*	1,03;1,75	1,4	0,97;1,98	1,1	0,88;1,48	1,1	0,88;1,49	0,9	0,67;1,21
uusperhe	1,5**	1,17;2,03	1,3	0,90;1,88	1,5**	1,13;1,95	1,3	0,97;1,66	1,2	0,86;1,56

asumisen ollessa vertailukategoria erot riskitasoissa ovat tätäkin pienempiä, korkeimmillaan noin puolitoistakertaisia. Kokonaisuudessaan tarkastellut mallit näyttävät selittävän enemmän nuorten päihteiden käyttöä kuin koulumenestystä tai oppimis- ja univaikeuksia.

Yhteenveto ja pohdinta

Tämän tutkimuksen tulokset ovat samalla linjalla kuin merkittävä osa alan kansainvälisestä tutkimuksesta: ydinperheen ulkopuolella asuvilla lapsilla ja nuorilla on suurempi riski ongelmakäyttäytymiseen ja heikentyneeseen hyvinvointiin. Vuoroasumisen osalta tulokset ovat linjassa myös muissa Pohjoismaissa saatujen tulosten kanssa: vuoroasuvilla lapsilla riski heikompaan hyvinvointiin ja yleisempään riskikäyttäytymiseen ei ole niin iso kuin yhden vanhemman perheiden tai uusperheiden lapsilla verrattuna ydinperheessä asuviin (ks. Breivik & Olweus 2006a; Bjarnason & al. 2012; Bergström & al. 2014; 2015; Turunen 2015). Tutkimuksen tulokset tukevat myös havaintoja siitä, että vuoroasuminen ei ainakaan lisää nuoren riskiä heikompaan hyvinvointiin verrattuna muihin ydinperheen ulkopuolisiin perhemuotoihin. Saatut tulokset voivat osin olla seurausta myös aiemmin mainitusta valikoitumisesta, jossa vuoroasumista toteuttavilla vanhemmilla on enenevässä määrin samanlaisia, hyvinvoinnin kanssa yleisesti korreloivia piirteitä. Koska Suomessa vuoroasuminen perustuu vanhempien keskinäiseen sopimiseen, voidaan olettaa, että ratkaisuun päätyvillä vanhemmilla on paremmat välit ja enemmän kykyä yhteistyöhön kuin vanhemmilla, jotka ovat esimerkiksi oikeuden päätöksellä saaneet lapsensa huoltajuuden.

Tuloksista huomataan, että uusperheissä nuorten riskitasot humalajuomisessa, koulumenestyksessä ja oppimis- ja univaikeuksissa olivat perhemuotoja vertailtaessa korkeimmat. Tämä ryhmä oli myös ainoa, jossa univaikeuksien riskitaso erosi merkitsevästi ydinperheestä. Tulokset eivät poikkea aikaisemmista tutkimuksista, joiden mukaan uusperheissä asuvien nuorten hyvinvointi on lähempänä vain toisen vanhemman kanssa asuvien nuorten hyvinvointia kuin ydinperheessä asuvien (Amato 1994; Luoma & al. 1999; Halpern-Meekeing & Tach 2008; Bjarnason & al. 2012; Vanasche & al. 2014). Esille tullut uusperheiden nuorten korkeampi riskitaso voi selittyä muun muassa sillä, että vaikka isäpuolen tai äitipuolen liittyminen perheeseen parantaisi perheen taloudellista tilannetta ja kahden aikuisen olisi mahdollista tehokkaammin seurata nuoren tekemisiä kuin yhden vanhemman perheissä, on mahdollista, että uusperheen dynamiikkaan, sen rakentumiseen ja siinä elämiseen, liittyy lasten osalta enemmän muita hyvinvointiin heikentävästi vaikuttavia tekijöitä (Hetherington & Jodl 1994; Luoma & al. 1999; Manning & Lamb 2003). Lisäksi erityisesti äidin uuden asuinkumppanin on tutkimuksissa havaittu vähentävän lapsen ja tämän biologisen isän välisiä kontakteja (Seltzer 1991; Amato & al. 2009). Tosin tästä on saatu myös päinvastaisia tuloksia (Ottosen 2014).

Tutkimuksen tulokset tukevat osaltaan havaintoa, että perheen taloudellisen tilanteen vaikutus nuorten hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen ei näyttäydy perhedynamiikkaa kuvaavia muuttujia vertailtaessa kovin merkittävänä (ks mm. Kerr 2004; Breivik & Olweus 2006b; Krueger & al. 2015). Vakaata taloudellista tilannetta ei siis yksinään riitä tarjoamaan vakaata kasvuympäristöä. Nyt saatujen tulosten perusteella vanhempien tietoi-

suus nuoren tekemisistä sekä vanhempien humajalajuominen ovat yhteydessä nuoren hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen perhemuotoa ja taloudellista tilannetta enemmän. Kaiken kaikkiaan perhemuodon muutoksen ja erityisesti parisuhteen kariutumisen on osoitettu olevan rasittava tekijä vanhempien hyvinvoinnille ja sitä myöten myös lasten hyvinvoinnille huolimatta perheen taloudellisesta tilanteesta (Amato 2000; 2001; Hao & Xie 2002). Kyrre Breivikin ja Dan Olweuksen (2006b) tulokset antavat viitteitä siihen, että havainto taloudellisen tilanteen vaikutuksesta on myös jossain määrin yleistettävissä. He vertailivat vain toisen vanhemman luona asuvien nuorten hyvinvointia Norjassa ja Yhdysvalloissa ja havaitsivat, että perheen taloudellisen tilanteen vaikutus nuoren hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen oli kummassakin maassa sama. Tämä huolimatta siitä, että norjalaisten yksinhuoltajien taloudellinen tilanne on paljon parempi kuin yhdysvaltalaisen. Breivik ja Olweus (mt.) kannattavatkin – taloudellisten helpotusten ja tulonsiirtojen ohella – kokonaisvaltaisempaa yhteiskunnan tukea perheille, joissa vanhemmat eivät asu enää yhdessä.

Lapsiperheen asuinjärjestelyjen osalta monet viimeaikaiset tutkimukset ovat päätyneet johtopäätöksiin, että erolasten hyvinvointia voitaisiin parantaa muun muassa vahvistamalla lapsen ja etävanhemman (usein isän) välistä suhdetta (mm. Amato & al. 2009; Carlsund & al. 2012; 2013; Nielsen 2013; 2014). Tämä taas vaatii usein etävanhemman aktiivista roolia ja vahvaa asemaa lapsen arjessa. Vuoroasumisen näkökulmasta on argumentoitu, että ne edut, jotka lapsi tai nuori saavuttaa omaamalla läheiset suhteet kumpaankin vanhempansa (jotka molemmat jakavat kasvatusvastuun kokonaisvaltaisesti), ylittävät mahdolliset negatiiviset vaikutukset, jotka syntyvät tiheästä kahden kodin välillä liikkumisesta (Amato

2001; Bauserman 2002; Bergström & al. 2015).

Kaiken kaikkiaan perhemuodon vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin on osittain kiistelly näkökulma (mm. Hao & Xie 2002). Ennen kaikkea vuoroasumisen suora määrittely yhdeksi perhemuodoksi voidaan problematisoida. Vuoroasuminen on aina osiensa summa; se muodostuu useimmiten yhden vanhemman perheiden ja/ tai uusperheiden kesken sovituista järjestelyistä. Perheen sisäisten prosessien ja käytäntöjen vakaus onkin monesti nähty merkityksellisempänä kuin konkreettiset asuinjärjestelyt, ja lapsen hyvinvoinnille suosiollinen perheymäristö on mahdollinen kaikissa mainituissa perhemuodoissa (mt.). Myöskään kahden yhdessä asuvan biologisen vanhemman perhe ei automaattisesti takaa sitä, että olosuhteet lapsen ja nuoren hyvinvoinnille ovat suosiolliset. Nuoren hyvinvointi ja sen mahdolliset muutokset perhemuodon muuttuessa sekä sen jälkeen ovat moniulotteinen tapahtumasarja, jossa vaikuttavina tekijöinä on niin sisäsyntyisiä piirteitä (mm. nuoren temperamentti, ikä) kuin ulkoisia rakenteita (mm. vanhempien väliset suhteet, vanhemman ja nuoren välinen suhde, perheen sosioekonominen asema) (Naevdal & Thuen 2004; Amato 2005; Carlsund & al. 2012; Sodermans & Matthijs 2014).

1990-luvun loppupuolella sosiaalitieteiltä alettiin vaatia tarkempaa kuvaa vuoroasumisesta ja sitä toteuttavista perheistä (Lamb & al. 1997). Tämän ja muiden vuoroasumista käsittelevien tutkimusten tarkoitus on herättää kiinnostusta lainsäätäjissä, viranomaisissa ja erilaisissa perheissä asuvien lasten vanhemmissa. Tutkimuksen tulosten mukaan perhemuoto itsenäisenä muuttujana ei ole kaikkein merkittävimpien tekijöiden joukossa selittämään lasten ja nuorten hyvinvointia, mutta sen vaikutusta ei voida myöskään rajata nyt käytetyillä mittareilla kokonaan pois.

Saapunut 3.7.2015
Hyväksytty 18.11.2015

KIRJALLISUUS

- Alatupa, Saija: Childhood antecedents of socioeconomic and health-related disadvantage in adulthood: The role of behavioural factors and school performance. *Psykologian tutkimuksia* 89. Käyttätymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto, 2013.
- Amato, Paul R.: The Implications of Research on Children in Stepfamilies. Teoksessa Alan Booth & Judy Dunn (toim.): *Stepfamilies: Who Benefits? Who Does Not?* Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 1994.
- Amato, Paul R.: The Consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family* 62 (2000): 4, 1269–1287.
- Amato, Paul R.: Children of divorce in the 1990s: An update of the Amato & Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology* 15 (2001): 3, 355–370.
- Amato Paul R.: The impact of family formation change on the cognitive, social, and emotional well-being of the next generation. *The Future of the Children* 15 (2005): 2, 75–96.
- Amato Paul R. & Meyers Catherine E. & Emery Robert E.: Changes in Nonresident Father Child Contact from 1976 to 2002. *Family Relations* 58 (2009): 1, 41–53.
- Bakker, Wilma & Mulder, Clara H.: Characteristics of post-separation families in the Netherlands: shared residence versus resident mother arrangements. *GeoJournal* 78 (2013): 5, 851–866.
- Bauserman, Robert: Child Adjustment in Joint-Custody versus Sole-Custody Arrangements: A Meta-Analytic Review. *Journal of Family Psychology* 16 (2002): 1, 91–102.
- Bergström, Malin & Modin, Bitte & Fransson, Emma & Rajmil, Luis & Berlin, Marie & Gustafsson Per A. & Hjern, Anders: Living in two homes – a Swedish national survey of wellbeing in 12 and 15 year olds with joint physical custody. *BioMedCentral Public Health* 13 (2013): 868, 1–8.
- Bergström, Malin & Fransson, Emma & Hjern, Anders, & Köhler, Lennart & Walby, Thomas: Mental health in Swedish children living in joint physical custody and their parents life-satisfaction: A cross-sectional study. *Scandinavian Journal of Psychology* 55 (2014): 5, 433–439.
- Bergström, Malin & Fransson, Emma & Modin, Bitte & Berlin, Marie & Gustafsson, Per A. & Hjern, Anders: Fifty moves a year: is there an association between joint physical custody and psychosomatic problems in children? *Journal of Epidemiology and Community Health* 69 (2015): 5, doi:10.1136/jech-2014-205058.
- Bjarnason, Thoroddur & Bendtsen, Pernille & Arnason, Arsaell M. & Boup, Ina & Iannotti, Ronald J. & Löfstedt, Petra & Haapasalo, Ilona & Niclasen, Birgit: Life Satisfaction Among Children in Different Family Structures: A Comparative Study of 36 Western Societies. *Children & Society* 26 (2012): 1, 51–62.
- Breivik, Kyrre & Olweus, Dan: Adolescent's Adjustment in Four Post-Divorce Family Structures: Single Mother, Stepfather, Joint Physical Custody and Single Father Families. *Journal of Divorce & Remarriage* 44 (2006a): 4, 99–124.
- Breivik, Kyrre & Olweus, Dan: Children of divorce in a Scandinavian welfare state: Are they less affected than US children? *Scandinavian Journal of Psychology* 47 (2006b): 1, 61–74.
- Broberg, Mari & Hakovirta, Mia: Lapsen ja etävanhemman tapaaminen yksinhuoltaja- ja uusperheissä – lähivanhemman näkökulma. *Janus* 13 (2005): 2, 137–153.
- Carlsund, Åsa & Eriksson, Ulrika & Löfstedt, Petra & Sellström, Eva: Risk behavior in Swedish adolescents: is shared physical custody after divorce risk or a protective factor? *European Journal of Public Health* 23 (2012): 1, 3–8.
- Carlsund, Åsa & Eriksson, Ulrika & Sellström, Eva: Shared physical custody after family split-up: implications for health and well-being in Swedish schoolchildren. *Acta Paediatrica* 102 (2013): 3, 318–323.
- Cashmore, Judy & Parkinson, Patrick & Taylor, Alan: Overnight stays and children's relationships with parents after divorce. *Journal of Family Issue* 29 (2008): 6, 707–733.
- Cherlin, Andrew J. & Furstenberg, Frank F. & Chase-Lansdale, P. Lindsay & Kiernan, Kathleen E. & Robins, Philip K. & Morrison Donna Ruane & Teitler, Julien O.: Longitudinal Studies of Effects of Divorce on Children in Great Britain and the United States. *Science* 252 (1991): 5011, 1386–1389.
- Cookson, Jeffrey T.: Parental Supervision and Family Structure: Effects on Adolescent Problem Behavior. *Journal of Divorce and Remarriage* 32 (1999): 1/2, 107–122.
- Dahl, Ronald E. & Lewin, Daniel S.: Pathways to Adolescent Health: Sleep Regulation and Behavior. *Journal of Adolescent Health* 31 (2002): 6, 175–184.
- Fehlberg, Belinda & Smyth, Bruce & Maclean, Mavis & Roberts, Ceridwen: Legislating for Shared Time Parenting after Separation: A Research Review. *International Journal of Law, Policy and the Family* 25 (2011): 3, 318–337.
- Fletcher, Anne C. & Steinberg, Laurence & Williams-Wheeler, Meeshay: Parental Influences on Adolescents problem behavior: Revisiting Stattin and Kerr. *Child Development* 75 (2004): 3, 781–796.
- Forss, Anne & Säkkinen, Salla: *Lasten elatus ja huolto 2013. Tilastoraportti*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2014.
- Halpern-Meekin, Sarah & Tach, Laura: Heterogeneity in Two-Parent Families and Adolescent Well-Being. *Journal of Marriage and Family* 70 (2008): 2, 435–451.
- Hao, Lingxin & Xie, Guihua: The Complexity and Endogeneity of Family Structure in Explaining Children's misbehavior. *Social Science Research* 31 (2002): 1, 1–18.
- Harris-Short, Sonia: Building a house upon sand: post-separation parenting, shared residence and equality – lessons from Sweden. *Child and Family Quarterly*

- ly 23 (2011): 3, 344–369.
- Hetherington, E. Mavis & Jodl, Katherine, M.: Step-families as Settings for Child Development. Teoksessa Booth, Alan & Dunn, Judy (toim.): Stepfamilies. Who benefits? Who does not? Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 1994.
- Jablonska, Beata & Lindberg, Lene: Risk behaviors, victimisation and mental distress among adolescents in different family structures. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 42 (2007): 8, 656–663.
- Juby, Heather & Le Bourdais, Celine & Marcil-Gratton, Nicole: Sharing roles, sharing custody? Couples' characteristics and children's living arrangements at separation. *Journal of Marriage and Family* 67 (2005): 1, 157–172.
- Kerr, Don & Beaujot, Roderick: Family Relations, low income, and child outcomes: A Comparison of Canadian Children in intact-, step-, and loneparent families. *International Journal of Comparative Sociology* 43 (2001): 2, 134–152.
- Kerr, Don: Family Transformations and the Well-being of Children: Recent Evidence from Canadian Longitudinal Data. *Journal of Comparative Family Studies* 35 (2004): 1, 73–90.
- Kiiski, Jouko: Suomalainen avioero 2000-luvun alussa. Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään? *Dissertations in Education, Humanities and Theology* 15. Itä-Suomen yliopisto, 2011.
- Kivivuori, Janne: Piilorikollisuuden tutkimus. Teoksessa Janne Kivivuori & Venla Salmi (toim.): Nuorten rikoskäyttäytyminen 1994–2004. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 214, 2005.
- Krueger Patrick M. & Jutte, Douglas P. & Franzini, Luisa & Elo, Irma & Hayward, Mark D.: Family structure and multiple domains of child well-being in the United States: a cross-sectional study. *Population Health Metrics* 13 (2015): 6, 1–11.
- Lamb, Michael E. & Sternberg, Kathleen J. & Thompson, Ross A.: The Effects of Divorce and Custody Arrangements on Children's Behavior, Development and Adjustment. *Family and Conciliation Courts Review* 35 (1997): 4, 393–404.
- Linnavuori, Hannariikka: Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Jyväskylä Studies in education, psychology and social research 313. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: 2007.
- Luoma, Ilona & Puura, Kaija & Tamminen, Tuula & Kaukonen, Päivi & Piha, Jorma & Räsänen, Eila & Kumpulainen, Kirsti & Moilanen, Irma & Koivisto, Anna-Maija & Almqvist, Fredrik: Emotional and behavioral symptoms in 8–9-year-old children in relation to family structure. *European Child & Adolescent Psychiatry* 8 (1999): 4, 29–40.
- Manning, Wendy D. & Lamb, Kathleen A.: Adolescent Well-Being in Cohabiting, Married and Single-Parent Families. *Journal of Marriage and Family* 65 (2003): 4, 876–893.
- McIntosh, Jennifer & Chisholm, Richard: Cautionary notes on the shared care of children in conflicted parental separation. *Journal of Family Studies* 14 (2008): 1, 37–52.
- Naevdal, Folkvard & Thuen, Frode: Residence arrangements and well-being: A study of Norwegian adolescents. *Scandinavian Journal of Psychology* 45 (2004): 5, 363–371.
- Nielsen, Linda: Shared Residential Custody: Review of the Research (Part I of II). *American Journal of Family Law* 27 (2013): 1, 61–72.
- Nielsen, Linda: Shared Residential Custody: Review of the Research (Part II of II). *American Journal of Family Law* 27 (2014): 2, 123–137.
- Okkonen, Kaisa-Mari: Erolasten arki ei väility tilastoihin. Hyvinvointikatsaus 1/2014. Helsinki: Tilastokeskus, 2014.
- Ottosen, Mai Heide: The long-term impacts of early paternal involvement in childcare in Denmark: what happens after nuclear family dissolution. Teoksessa Guðný Björk Eydal & Tine Rostgaard (toim.): Fatherhood in the Nordic welfare states. Comparing care policies and practices. Bristol: Policy Press, 2014.
- Paananen, Reija & Ristikari, Tiina & Merikukka, Marko & Rämö, Antti & Gissler, Mika: Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987-tutkimusaineiston valossa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2012.
- von der Pahlen, Bettina & Lepistö, Jaana & Marttunen, Mauri: Päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt. Teoksessa Mauri Marttunen & Taina Huurre & Thea Strandholm & Riitta Viialainen (toim.): Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2013.
- Panttila, Raija: Kahden kodin lapsuus. Katsaus lapsen vuorottelevan asumisen kirjallisuuteen ja käytännön toteutukseen. Helsinki: Socca ja Heikki Waris instituutin julkaisusarja 1/2005, 2005.
- Pitkänen, Tuuli: Problem drinking and psychological well-being: A five-year follow-up study from adolescence to young adulthood. *Scandinavian Journal of Psychology* 40 (1999): 197–207.
- Rosenfeld, Michael J.: Nontraditional Families and Childhood Progress Through School. *Demography* 47 (2010): 4, 755–775.
- Salmi, Venla: Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhririkemukset 2012. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 113. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2012.
- Sarasoja, Laura & Rantala, Kati: Ero lapsiperheissä: elatus, sopiminen ja vuoroasuminen. Katsauksia 2/2015. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 2015.
- Sarkadi, Anna & Kristiansson, Robert & Oberklaid, Frank & Bremberg, Sven: Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. *Acta Paediatrica* 97 (2007), 153–158.
- Savolainen, Hannu: Explaining mechanisms of educational career choice: a follow-up study of the educational career choices of a group of that finished compulsory education in 1990. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 69. Joensuu: 2001.
- SCB: Barn i dag – En Beskrivning av barns villkor

- med barnkonventionen som utgångspunkt. Stockholm: Statistiska Centralbyrån, 2009.
- SCB: Olika familjer lever på olika sätt – om barns boende och försörjning efter en separation. Demografiska Rapport 2014:1. Statistiska Centralbyrån, 2014. http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/BE0701_2013A01_BR_BE51BR1401.pdf (luttu 2.5.2015)
- Seltzer, Judith A.: Relationships between fathers and children who live apart: The father's role after separation. *Journal of Marriage and the Family* 56 (1991): 1, 79–101.
- Sodermans, An Katrien & Vanassche, Sofie & Matthijs, Koen & Swicegood, Gray: Measuring Postdivorce Living Arrangements: Theoretical and Empirical Validation of the Residential Calendar. *Journal of Family Issues* 35 (2014): 1, 125–145.
- Sodermans, An Katrien & Matthijs, Koen: Joint Physical Custody and Adolescent's Subjective Well-Being: A Personality X Environment Interaction. *Journal of Family Psychology* 28 (2014): 3, 346–356.
- Sprijt, Ed & Duindam, Vincent: Joint Physical Custody in the Netherlands and the well-being of children. *Journal of Divorce & Remarriage* 51 (2010):1, 65–82.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet (verkkojulkaisu), Helsinki: Tilastokeskus, 2015 <http://www.stat.fi/til/perh/index.html> (luttu 11.5.2015)
- Takala, Janne & Ilva, Minna: Mikä suoja nuorta aikuisten alkoholinkäytön aiheuttamilta haitoilta? *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (2012): 2, 176–185.
- Turunen, Jani: Shared Physical Custody and Children's Experience of Stress. *Families and Societies Working Paper Series* 24 (2015) 1, 1–24.
- Trinder, Liz: Shared residence: a review of recent research evidence. *Child and Family Law Quarterly* 22 (2010): 4, 475–498.
- Vanassche, Sofie & Sodermans, An Katrien & Matthijs, Koen & Swicegood, Gray: Commuting between two parental households: the association between joint physical custody and adolescent well-being following divorce. *Journal of Family studies* 19 (2013): 2, 139–158.
- Vanassche, Sofie & Sodermans, An Katrien & Matthijs, Koen & Swicegood, Gray: The Effects of Family Type, Family Relations and Parental Role Models on Delinquency and Alcohol Use Among Flemish Adolescents. *Journal of Children and Family Studies* 23 (2014): 1, 128–143.
- Wadsby, Marie & Priebe, Gisele & Svedin, Carl Göran: Adolescents with Alternating Residence after Parental Divorce: A Comparison with Adolescents Living with Both Parents or with a Single Parent. *Journal of Child Custody* 11 (2014): 3, 202–215.

ENGLISH SUMMARY

Antti Rissanen: Association of family type with adolescent well-being and risk behaviour: focus on joint physical custody (Perhemuodon yhteys nuorten hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen. Erityistarkastelussa vuoroasuminen)

The purpose of this study was to assess any differences in risk behaviour and well-being among Finnish adolescents living in different family types. The main focus was to examine how adolescents living in joint physical custody differ from their peers living with both parents, one parent or biological parent and his/her new partner. The issue is widely studied among other Nordic adolescents, but has never before been addressed in Finland. The data used is from the Finnish Self-Report Delinquency Survey 2012 collected by the Institute of Criminology and Legal Policy, containing information on 4,855 9th graders and analysed using logistic regression.

The results show that adolescents living in intact families have the lowest risk behaviour and highest well-being compared with adolescents living in other family types. However, in most cases the differences between adolescents in intact families and in joint physical custody were not significant, in contrast to adolescents living with one parent or biological parent and his/her new partner. That is, the risk behaviour and well-being of adolescents in joint physical custody are more similar to those of adolescents living with both parents than adolescents living with only one parent or biological parent and his/her new partner. Overall, other family-related factors such as parental alcohol use and parental monitoring had a greater impact than family type on adolescents' risk behaviour and well-being.

Keywords: joint physical custody, family type, risk behaviour, well-being, adolescents.